

Mihin ammattilypeytemme on kadonnut

Teknikko Osmo Karhu esitelmöi IX valtakunnallisilla Tekniikan Museopäivillä aiheesta "Teollisuustyö". Olemme tähän artikkeliin koonneet eräitä hänen ajatuksiaan. Osmo Karhu on oppinut omiin kokemuksiinsa perustuen, että ammattimies siirsi tietonsa ja taitonsa nuorelle oppipojalle vasta kun tämä oli osoittanut olevansa riittävän kypsä. Näin ammattimies valitsi seuraajansa ja siirsi samalla jälkipolville myös ammattilypeuden. Onko tämä ammattilypeys nyt kadonnut?

Osmo Karhu.

Osmo Karhu toteaa, että ihminen työssä on hyvin vähän käsitelty aihe suomalaisessa kirjallisuudessa. Paljon enemmän on käsitelty kysymystä "ihminen työssä ja taistelussa". Varmasti ihmisen elämä on paljon muutakin kuin pelkkää työtä ja taistelua. Se on todella työn tekemistä, "työn puurtamista".

On olemassa eräitä kirjoja, joissa on paneuduttu työn tekemiseen. Eräs tällainen kirja on "Ihminen, työtekniikka". Siinä Aarne Koskela selvittelee Helsingin viimeisen sepän ajatuksia työhön liittyvistä asioista, siitä, miten hän työtä teki ja millaisilla välineillä.

"Työn teon on oltava turvallista. Pihdit on tehtävä siten, että punahekuinen rauta pysyy niissä eikä kirpoa kesken kaiken takojansa päälle. Pihdien leukoja tehtäessä on otettava huomioon myös se, että kappaleen sitomisen on oltava helppoa, eli kappaleen on pysyttävä alasimella siinä asennos-

sa, missä sitä taotaan. Näiden kahden vaatimuksen täyttämiseksi pitää käytännössä tehdä melkein jokaista erilaista kappaletta varten pihtiin omat erityiset leuat...".

Näin seppä jatkaa kertomustaan siitä, mitkä ovat hänen työhönsä liittyvät vaatimukset. Hän ei suinkaan puhu taistelusta, vaan työn ilosta, työhön tarvittavasta ammattitaidosta ja ammattimaisen sepän tavasta tehdä töitä.

Vierasta kulttuuria ei kannata siirtää

Teollisuus toteuttaa niitä tarpeita, joita meillä teollistuneessa yhteiskunnassa on. Emme esim. valmistaisi itse autoa, vaan ostimme teollisuudessa valmistetun. Teollisuus käyttää hyväkseen maailmassa olevaa tuotantoteknologian ja muuta teknologiaa, joka on kansainvälistä omaisuutta ja jokai-

sen teollisuuslaitoksen ulottuvilla.

Mutta kulttuuri, jossa tuota teknologiaa toteutetaan, ei olekaan yhteistä omaisuutta, vaan teollisuus tyydyttää meidän tarpeitamme teknologian keinoin olemassa olevan kulttuurin ehdoilla.

On kuitenkin turha yrittää siirtää jotakin kulttuuria uuteen ja vieraaseen ympäristöön jonkin tekniikan kanssa. Oli esim. varmasti turha yrittää viedä uusia käyttäytymismalleja Ovakon Imatran tehtailta Turun tehtaalle. Molemmissa oli nimittäin täysin oma kulttuurinsa, vaikka niissä puhuttiinkin Suomea.

Osmo Karhu luettelee myös eräitä ajatusmalleja, jotka pyörittävät teollisuutta ja ihmisiä työssä. Näitä ovat työsuojelulliset, ergonomiset ja rationaaliset mallit ja työsuojelua ja ergonomiaa täydentävät työterveydelliset mallit. Näistä laki työterveyshuollosta on esimerkiksi hyvin yksioikoinen: sitä ei käytetä. Siinähan veloitetaan työnantaja teettämään työselvitykset uusien menetelmien ja koneitten käyttöönoton yhteydessä!

Organisaatio kuvastaa teollisuuslaitoksen sidettä ajan henkeen

Kannattavasti toimiva teollisuusmuseo on Osmo Karhun mukaan harvinaisuus. Tällaisena harvinaisuutena hän mainitsee Kellokosken tehtaata, joiden organisaation suunnitteli Torsten Tarlander 1941. Kun me nyt tarkastelemme Tarlanderin laatimaa organisaatiota voimme tietysti arvostella sitä. Vuonna 1941 se oli kuitenkin varmasti aikaansa edellä ja edusti nykyaikaista teollisuutta. Teollisuuden kyky muiden toimintojen ohella ylläpitää esim. taiteellisia ja muita arvoja, säteili pääjohtajasta ulospäin.

Tänään kuulee liiankin usein puhuttavan kielteisessä mielessä esim. pat-

ruunasta tai patruunahengestä. On muistettava, että monet paikkakunnat kehittyivät tämän patruunahengen ansiosta elinkelpoisiksi yhteisöiksi. Esimerkkinä voidaan mainita Fiskarsin kylä, jossa oli oma koulu ja sairaala. Tällaisessa yhteiskunnassa voi patruuna toimia muiden tehtäviensä ohella myös poliisina. Kerrotaan, kuinka forstmestari kerran sattui tulemaan paikalle, kun kylällä tapeltiin. Hän ei kuitenkaan saanut tappelupukareita irti muuten kuin kepillä lyöden. Poika, joka juuri oli saanut hyvän hartiaotteen vastustajastaan, väisti iskun, ja keppi katkesi. Seuraavana tilipäivänä poika sai normaalin palkan, mutta siitä oli vähennetty kepin hinta. ”Jos olisin ton tiennyt”, poika sanoi ”olisin antanut sen lyödä”.

IX Valtakunnalliset tekniikan museopäivät keräsivät tänäkin vuonna täyden salin.

Ammattiylpeys turvasi ammattitaidon jatkuvuuden

Osmo Karhu kertoo opettavaisen tarinan, jossa hän nuorena miehenä tuli Wickströmin moottoritehtaalle työhön mm. sorvarin taitoja oppimaan. Kärkisorvi oli kuitenkin viime vuosisadalta, eikä enää kovin tarkka. ”Sor-

vailin saamieni ohjeitten mukaan jyr-sinkoneen kartion, jolla piti jyrsiä hammaspyöriä. En ilmeisesti kuitenkaan ollut kuunnellut kovinkaan tarkkaan, nuori kun olin, mitä vanhempi sorvaaja oli yrittänyt minulle opettaa. Kun kartio tuli siihen kuntoon, että rupesin mittailemaan sitä, niin otin sen

kärkien välistä ja menin Maurin luo ja sanoin: ’kato nyt, tämmönen tästä tuli’. Katsoi minua silmiin, otti kappaleen käteensä ja sanoi: ’Osmo, ei siitä tullu, sinä teit sen. Ja jos sinä hyväksyt sen, että sinä teit sen, niin minä opetan sinulle, kuinka sinä teet sen hyvin. Mutta jos sinä sanot, että se tuli, niin mene jatkamaan’.

Olen ajatellut tuota tapahtumaa monta kertaa jälkeenpäin ja todennut, että monia tällaisia viisauksia on mennyt maan rakoon. Jos silloin olisimme ottaneet onkeemme tuon viisauden, niin hakisivat esim. japanilaiset nyt meiltä niin sanottua kerralla valmista tuotantoa ja käsitettä ’laatu’. Laatuhan syntyy tekemällä eikä tarkastamalla. He hakisivat täältä sitä oivalusta, että laadun tekemiseksi tarvitaan todella laadun tekijän opettamista. Tuon viisauden Mauri minulle sanoi”.

Tärkeää on myös, millä tavalla vanha ammattimies korosti nuorelle ihmiselle ammatin oppimisen merkitystä ja suoritti henkilövalinnan, johon mikään koulu ei nykyään pysty. Ammattimies opetti nuorelle ammatinsa salaisuudet vasta kun hän oli todennut, että nuori oli kypsä ne oppimaan. Silloin hän sanoi: ”Näin tämä tehdään”.

Tuohon ammattiylpeyteen liittyi myös ajatus henkilövalinnasta: ”kenelle minä ammattini opetan, tietoni ja taitoni”. Saattoihan ammattimies sanoa: ”kuule, tämä homma ei sovi sinulle, hae joku toinen homma”.

No, onhan tänä päivänä helppo matkustaa! Mikä onkaan sen mukavampaa kuin matkustaa maapallon toiselle puolelle oppimaan ja kuulemaan nämä asiat japanilaisilta, asiat, jotka voisivat löytyä omista teollisuusmuseoistamme.

sinä voit auttaa luovuta verta

SUOMEN PUNAINEN RISTI
VERIPALVELU

lahjoitettu ilmoitustila.